

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean Lausunto aiheesta Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelma Oppiminen kannattaa aina

KOM(2007) 558 lopullinen

(2008/C 204/19)

Euroopan komissio päätti 27. syyskuuta 2007 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta

Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle — Aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelma — Oppiminen kannattaa aina

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 21. helmikuuta 2008. Esittelijä oli Renate Heinisch ja apulaisesittelijät An Le Nouail Marlière ja José Isaiás Rodríguez García-Caro.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 12.–13. maaliskuuta 2008 pitämässään 443. täysistunnossa (maaliskuun 13. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 117 ääntä puolesta ja 0 vastaan 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK on tyytyväinen siihen, että Euroopan komissio tarttuu vuodet 2007–2010 kattavalla ensimmäisellä aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelmallaan ”Oppiminen kannattaa aina” koulutuspoliittisen työohjelmansa uuteen seikkaan. Komitea tukee suunnitelmaa edellyttäen, että tässä lausunnossa esitetyt huomiot otetaan lukuun.

1.2 Komitea on tyytyväinen siihen, että unionin aikuiskoulutuksen tukiohjelmille on 13 vuotta niiden käyttöönoton jälkeen ensimmäistä kertaa tarkoitusta antava erillinen poliittinen työskentelyperusta. Toimintasuunnitelmaa edeltäneellä, aikuiskoulutuksesta annetulla komission tiedonannolla ⁽¹⁾ on — kuten tiedonannossa mainitaankin — kahtalainen tarkoitus: valmistella yhtäältä Grundtvig-tukiohjelmaa ⁽²⁾ sekä toisaalta vastaavaa poliittista toimintasuunnitelmaa aikuiskoulutusta varten.

1.3 ETSK pahoittelee, ettei ensimmäisen toimintasuunnitelman painopisteisiin vielä sisälly muun kuin ammatillisen aikuiskoulutuksen eikä epävirallisen ja arkioppimisen edistäminen, sillä sekä työlliset että muut kansalaiset tarvitsevat kyseisiä oppimisen muotoja kehittääkseen itseään yleisesti ja vahvistaakseen osallistumistaan kansalaisina. Komitea toteaa, että toimintasuunnitelmassa kiinnitetään hyvin paljon huomiota tunnettuihin ja komiteankin tukemiin tavoitteisiin, joilla tähdätään yhteistyön parantamiseen Euroopassa ammattikoulutuksen alalla.

1.4 ETSK vaatii, että myös muiden kuin työllisten erityisiä opiskeluintressejä varten tulisi luoda houkuttelevat perusedellytykset, jotka mahdollistaisivat heidän aktiivisen osallistumisensa elinikäiseen oppimiseen.

1.5 Komitea katsoo, että väestökehityksen muutosta silmällä pitäen aikuiskoulutuksen organisointia ja sen kattamia aihealoja on muutettava huomattavasti.

1.6 ETSK kehottaa pohtimaan laaja-alaisesti kaikilla koulutusaloilla sitä, miksi koulutuspolitiikan eri tasoilla keskitytään edelleen työnjaon mukaisesti ja osittain päällekkäin nuoriin aikuisiin. Komitea ehdottaa, että aikuiskoulutukseen luodaan kaikissa jäsenvaltioissa ja unionitasolla erityisrakenteita.

1.7 Komitea kehottaa välttämään sitä, että pienemmät aikuis-koulutusaloitteet ja -laitokset joutuvat yhä heikompaan asemaan tai jopa syrjäytyiksi. Niitä tulisi pikemminkin vahvistaa.

1.8 Komitea toteaa, ettei aikuiskoulutuksen päätehtävänä voi olla riittämättömän tehokkaan muodollisen koulutusjärjestelmän puutteiden kompensointi. Komitea on huolissaan siitä, että koulunsa keskeyttäneiden määrä on noussut yli 15 prosenttiin. Komitea vetoaa jäsenvaltioihin ja komissioon, että ne edistäisivät Euroopassa ja OECD-maissa hyvistä käytänteistä saatujen monien esimerkkien perusteella sosiaalipedagogisesti suuntautuneita koulutusjärjestelmän uudistuksia.

1.9 ETSK kehottaa Euroopan komissiota laatimaan suunnitelman tasa-arvon valtavirtaistamisen tukemiseksi.

1.10 Komitea toivoo, että tarvittaviin investointeihin otettaisiin selkeästi kantaa.

1.11 ETSK suosittelee, että aikuiskoulutuksessa otetaan nykyistä enemmän huomioon alueellinen ulottuvuus sekä sen panos sosiaaliseen koheesioon etenkin syrjäseuduilla.

⁽¹⁾ ”Aikuiskoulutus: Oppia ikä kaikki”, KOM(2006) 614 lopullinen.

⁽²⁾ Tanskalainen aikuiskasvattaja N.F.S. Grundtvig vaikutti 1800-luvulla demokraattisilla ja yhteiskunnallisissa ajatuksillaan keskeisesti kansanopistoliikkeeseen. Vuonna 2001 Euroopan komissio nimesi hänen mukaansa uuteen Sokrates-ohjelmaan (2001–2006) sisältävän toisen aikuiskoulutuksen tukiohjelman Grundtvig-alaohjelmaksi.

1.12 Komitea pahoittelee, ettei alueidenvälisesti tai Eurooppaan suuntautuneissa kansanopistoissa ole otettu huomioon aikuisopetuksen ja -oppimisen erityismuotoja.

1.13 Komitea suosittelee, että edistetään uudenlaisia monitoimisia paikallisia aikuiskoulutuskeskuksia, joissa hyödynnetään uusia teknologioita ja verkko-oppimista (*e-learning*).

1.14 ETSK kannattaa opetus- ja hallintohenkilöstön ihmisarvoisia työehtoja (*decent work*) aikuiskoulutuksessa sekä vastaavia kunnollisia ja kaikkien aikuisten osallistumisen mahdollistavia opiskeluhoitoja.

1.15 Komitea kehottaa laatimaan toimintasuunnitelman yhteydessä toteutettavuustutkimuksen aikuiskoulutusta koskevan tutkimuksen ja täydennyskoulutuksen eurooppalaisen infrastruktuurin luomisesta ja korostaa, että samalla olisi välttämätöntä toteuttaa myös aikuiskoulutuksen erityismenetelmiin ja niiden levittämiseen liittyviä toimia.

1.16 ETSK kehottaa edistämään eurooppalaisia opiskelufestivaaleja osana kansainvälisiä opiskelufestivaaleja sekä suosittelee eurooppalaisten tiedotus- ja motivointikampanjojen järjestämistä, jotta aikuisopiskelusta tehdään nykyistä houkuttelevampaa.

1.17 Komitea ehdottaa Euroopan komissiolle, että se kiinnittäisi vastedes enemmän huomiota aikuiskoulutuksen kansainväliseen ulottuvuuteen ja että komitea kutsutaan mukaan kyseisen ulottuvuuden kehittämiseen. Komitea vaatii, että se kutsutaan mukaan osallistumaan Brasiliassa vuonna 2009 järjestettävää seuraavaa Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälistä aikuiskoulutuskonferenssia (Confinte VI) koskeviin unionin valmisteluihin.

1.18 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission toimiin luoda eurooppalainen perustietokanta sekä yhtenäistää käytettyä kieltä. Komitea toivoo kuitenkin, että suunnitelluissa indikaattoreissa esitetään nykyistä selkeämmin erityiset aikuisopetuksen painopisteet.

2. Johdanto

2.1 Aikuiskoulutuksella on monissa Euroopan maissa pitkät perinteet. Aikuiskoulutuksella on tiiviit suhteet yhteiskunnallisiin liikkeisiin, kuten työväenliikkeeseen ja naisasiainliikkeeseen, sekä kansallisiin liikkeisiin, kuten äänioikeusliikkeeseen, joten sillä oli pitkään yhteiskunnallisia ja emansipaatioon liittyviä koulutustavoitteita. Monissa Euroopan maissa luotiin kansalaisopistoja ja kansanopistoja joissa otettiin huomioon sekä kulttuurinen että pedagoginen ulottuvuus ja joissa edistettiin kaikkien henkilökohtaista kehitystä ja kansalaistoimintaa. Ajan mittaan ilmaantui myös vaihtoehtoisia koulutusväyliä, kun ammattioppilaitokset ja korkeakoulut halusivat tarjota opiskelumahdollisuuksia myös heikossa asemassa oleville väestöryhmille.

2.2 Euroopan tasolla kiinnitettiin pitkään huomiota ammattikoulutukseen. Tässä yhteydessä perustettiin komiteoita sekä alaan erikoistuneita elimiä, kuten Cedefop ja Euroopan koulutusäätiö. Jo 1970-luvulta lähtien on suunniteltu ja toteutettu vammaisten, maahanmuuttajien ja perus- tai ammattikoulutuksen keskeyttäneiden nuorten koulutusta sekä naisten tasa-arvoa työmarkkinoilla edistäviä eurooppalaisia ohjelmia. Cedefopissa on vaihdettu ja arvioitu esimerkkejä alalla havaituista hyvistä käytännöistä.

2.3 Vasta elinikäisen oppimisen politiikan myötä Euroopan komissio alkoi tarkastella siihen mennessä poliittisesti laiminlyötyjä aloja, kuten aikuiskoulutusta, koulutuspolitiikan lapsipuolta. Erytysten tukiohjelmien käyttöönotto aikuiskoulutuksen laadun ja alan innovoinnin parantamiseksi (vuodesta 1995), eurooppalainen elinikäisen oppimisen teemavuosi 1996 sekä elinikäisen oppimisen strategian periaatteet neuvoston 20. joulukuuta 1996 antamissa päätelmissä avasivat uuden ja monipuolisen poliittisen toiminnan säilyttämisen jakson. Euroopan komissio julkaisi 30. lokakuuta 2000 elinikäistä oppimista käsittelevän valmisteluasiakirjan, jossa hahmotellaan elinikäisen oppimisen järjestelmän kehittämisstrategiaa ja esitetään keskusteltaviksi kuusi keskeistä aihealuetta. Niiden pohjalta määritellään elinikäisen oppimisen järjestelmän tavoitteet. ⁽³⁾

2.4 Lissabonin strategian myötä syntyivät neuvoston päätökset elinikäisestä oppimisesta ⁽⁴⁾ sekä laadittiin Koulutus 2010 -työohjelma ⁽⁵⁾, jonka ensimmäisessä vaiheessa ei aikuiskoulutukseen vielä kiinnitetty erityistä huomiota. Yhteisen eurooppalaisen ammattikoulutuspolitiikan vahvistamiseksi käynnistettiin Koulutus 2010 -työohjelman yhteydessä vielä Kööpenhaminan prosessi, jonka ensimmäinen vaihe päättyi vuoden 2006 lopulla annettuun Helsingin kommunikeaan ⁽⁶⁾.

2.5 Korkeakoulupolitiikka oli myös osa työohjelmaa, mutta siinä on Bolognan prosessin yhteydessä vuodesta 1999 keskitytty huomattaviin rakenneuudistuksiin pyrittäessä luomaan eurooppalaista korkeakoulutusaluetta. Näin korkeakoulujen avaaminen heikossa asemassa oleville kohderyhmille sekä korkeakoulujen täydennyskoulutustehtävä ovat jääneet vähemmälle huomiolle.

2.6 Unionitasolla on viime vuosina Koulutus 2010 -työohjelmaan sisältyvien toimien ohella edistetty ”nuorten laajaa osallistumista koulutukseen, työllisyyteen ja yhteiskuntaan” ⁽⁷⁾. Eriikäisiä aikuisia varten ei ole vielä kehitetty vastaavia toimia.

2.7 Euroopan komission ”Uusi monikielisyden puitestrategia” ⁽⁸⁾ sekä tiedonanto ”Kulttuuria kansainvälistyvässä maailmassa koskeva Euroopan toimintasuunnitelma” ⁽⁹⁾ ovat avanneet välillisesti aikuiskoulutukseen uusia näkymiä.

⁽³⁾ SEK(2000) 1832, 30.10.2000.

⁽⁴⁾ Neuvoston 27.6.2002 antama päätöslauselma elinikäisestä oppimisestä (EYVL C 163, 9.7.2002).

⁽⁵⁾ Neuvoston 14.6.2002 antama Euroopan koulutusjärjestelmien tavoitteiden yksityiskohtainen seurantaohjelma (EYVL C 142, 14.6.2002).

⁽⁶⁾ Helsingissä 5.12.2006 annettu kommunikea Kööpenhaminan prosessin painopisteiden ja strategioiden tarkistamisesta http://www.minedu.fi/export/sites/default/vet2006/pdf/Helsinki_Communique_fi.pdf.

⁽⁷⁾ KOM(2007) 498 lopullinen.

⁽⁸⁾ KOM(2005) 596 lopullinen. Ks. ETSK:n aiheesta antama lausunto, esittelijä: An Le Nouail Marlière (EUVL C 324, 30.12.2006).

⁽⁹⁾ SEC(2007) 570 final.

2.8 ETSK on periaatteessa suhtautunut myönteisesti Euroopan komission viime vuosina toteuttamiin toimiin elinikäisen oppimisen alalla sekä tukenut niitä ja tarkastellut niitä lausunnoissaan.

3. Toimintasuunnitelman tiivistelmä

3.1 Aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelma ”Oppiminen kannattaa aina” on jatkoa aikuiskoulutusta koskevaan komission tiedonantoon ”Oppia ikä kaikki”⁽¹⁰⁾. Toimintasuunnitelmalla on määrä asettaa unionitasolla viisi painopistettä: hallintorakenteiden parantaminen, laadun ja tehokkuuden parantaminen, vastuunjako aikuiskoulutuksen toteutuksessa, opintojen ohjaus sekä oppimistulosten tunnustaminen.

3.2 Toimintasuunnitelman avulla on määrä toteuttaa komission aiemmassa tiedonannossa⁽¹¹⁾ mainitut tavoitteet: ”osallistumisen esteiden poistaminen, laadun ja tehokkuuden parantaminen alalla, oppimistulosten validoinnin ja tunnustamisen nopeuttaminen, riittävien investointien varmistaminen sekä alan seuranta”.

3.3 Toimintasuunnitelmassa keskitytään niihin, joilla on heikon koulutustason sekä riittämättömän tai puuttuvan ammatinopetuksen vuoksi huonot mahdollisuudet integroitua yhteiskuntaan.

4. Yleistä

4.1 ETSK on tyytyväinen siihen, että Euroopan komissio on laatinut ensimmäisen aikuiskoulutusta käsittelevän toimintasuunnitelman vuosiksi 2007–2010. Komitea tukee suunnitelmaa täysin edellyttäen, että tässä lausunnossa esitetyt huomiot otetaan lukuun. Toimintasuunnitelmassa selvennetään vielä kerran, että poliittisen Koulutus 2010 -työohjelman tavoitteena on myös aikuisopiskelu, jotta edistetään sosiaalista koheesiota, aktiivista kansalaisuutta, täysipainoista työ- ja yksityiselämää sekä mukautumis- ja työllistymiskykyä.

4.2 Komitea varoittaa ammattikoulutuksen tavoitteiden ja hankkeiden tehokkuutta heikentävästä päällekkäisyydestä Kööpenhaminan prosessissa, eurooppalaisissa työllisyyspolitiikan suuntaviivoissa 2005–2008, Euroopan sosiaalirahastossa sekä ammatillista koulutusta kehittävässä Leonardo-ohjelmassa. Tässä yhteydessä on jo kiinnitetty erityistä huomiota tiedotus- ja neuvontapalvelujen kehittämiseen, epävirallisten pätevyyskysien validointiin, eurooppalaisen tutkintojen viitekehyksen toteuttamiseen sekä ammattipilaitosten hallintoon.

4.3 ETSK on edelleen sitä mieltä, että kaikilla Euroopan kansalaisilla on oltava elinikäinen mahdollisuus osallistua ajankäyttöön aikuiskoulutukseen. Jokaisella tulisi elämänsä aikana olla tilaisuus hankkia uusia taitoja tai täydentää ja ajantasaistaa osaamistaan. Myös väestökehityksen muutos, ilmastonmuutos, uusi tieto- ja viestintäteknikka sekä maailmanlaajuistumisen haasteet ja mahdollisuudet muuttavat työ- ja yksityiselämäämme.

Kyseiset muutokset edellyttävät myös aivan uusia tietoja ja taitoja, joita eri-ikäiset aikuiset eivät ole voineet hankkia koulu-, ammattikoulutus- tai opiskeluaikanaan.

4.4 Komitea pahoittelee, ettei tiedonantoon sisälly integroitua ja kaukonäköistä kokonaisnäkemyä, jossa otettaisiin yhtä lailla huomioon kaikkien aikuisten opiskelumahdollisuudet ja -tarpeet. Komitea on yhä uudelleen kehottanut luomaan kaikille, myös vammaisille, mahdollisuuksia tarjoavat opiskeluehdot. Näin luodaan monitahoista yhteisvaikutusta kaikkien asianomaisten hyväksi. Lisäksi helpotetaan sukupuolten ja kulttuurien välistä oppimista sekä monikielistä oppimista.

4.5 ETSK kehottaa komissiota antamaan aikuiskoulutuksen asiantuntijoille tehtäväksi laatia komission toimintasuunnitelmaa täydentävän suunnitelman tasa-arvon valtavirtaistamiseksi. Suunnitelmaan tulisi sisältyä myönteisiä toimia, joissa otetaan huomioon elinikäinen oppiminen.

4.6 ETSK muistuttaa niitä avaintaitoja koskevasta eurooppalaisesta viitekehyksestä⁽¹²⁾, jotka jokaisen aikuisen tulisi voida hankkia. Mainittakoon tässä yhteydessä jälleen keskeiset käsitteet, jotka voivat myös aikuiskoulutuksessa vaikuttaa keskeisesti uusiin organisaatiotapoihin ja innovatiivisiin opetusmenetelmiin: kriittinen ajattelu, luovuus, aloitteellisuus, ongelmanratkaisu, riskinarviointi, päätöksenteko ja tunteiden rakentava käsittely.

4.7 Komitea suosittelee, että komissio tutkii, voitaisiinko aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelmaa täydentää vuosittain järjestettävillä houkuttelevilla eurooppalaisilla opiskelufestivaaleilla sekä lehdistössä, radiossa ja televisiossa toteutettavalla, elinikäistä oppimista käsittelevillä tiedotus- ja motivoitinkampanjoilla. Komitea kehottaa komissiota kiinnittämään huomiota tarpeeseen tehdä etsivää sosiaalityötä, jotta opiskeluun totuttomat ihmiset saadaan kiinnostumaan opiskelusta. ETSK:n mielestä henkilökohtaiset yhteydenotot sosiaalisesti muita heikommassa asemassa oleviin ovat tärkeä osa toimia, joilla pyritään parantamaan koulutustasoa, vahvistamaan kunkin kykyä sopeutua muutokseen sekä parantamaan yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua elinikäiseen oppimiseen.

5. Erityistä

5.1 ETSK on tyytyväinen siihen, ettei toimintasuunnitelmassa (toimintasuunnitelman kohta 1) korosteta vain kilpailukykyisen osaamistalouden tavoitetta vaan että se perustuu myös kaikille avoimeen osaamisyhteiskuntaan, jossa otetaan huomioon sosiaalinen integraatio ja sosiaalinen koheesio. Komitea katsookin, että paikallistasolla toimivien työmarkkinaosapuolten, yritysten, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden sekä koulutuksellisesti heikossa asemassa olevien aikuisten ja heidän perheittensä tulisi osallistua arviointeihin täydennyskoulutuksen tarpeesta sekä pohdintoihin integroinnin toteuttamisesta elinikäisen oppimisen avulla.

⁽¹²⁾ KOM(2005) 548 lopullinen. Ks. myös ETSK:n aiheesta antama lausunto, esittelijä: Mária Herczog (EUVL C 195, 18.8.2006). Äidinkiellällä ja vierailla kielillä tapahtuvan viestinnän, matemaattisen osaamisen ja luonnontieteisiin ja tekniikan aloihin liittyvän osaamisen, digitaalisten taitojen sekä oppimistaitojen ohella ovat yhtä merkittäviä sosiaaliset taidot ja kansalaisuuteen liittyvät taidot, oma-aloitteisuus, yrittäjyyteen liittyvät taidot sekä kulttuurinen tietoisuus ja kulttuurinen ilmaisukyky.

⁽¹⁰⁾ KOM(2006) 614 lopullinen.

⁽¹¹⁾ Ks. edellä.

5.1.1 Komitea painottaa, että komission mainitsemien ”matalasti koulutettujen” tukemiseksi on sekä asianomaisten ryhdyttävä toimiin että purettava edelleen olemassa olevat oppimises-teet. Komitea katsoo, ettei toimintasuunnitelman kohderyhmien valinnassa ole kiinnitetty riittävästi huomiota oppimisesteisiin, joita on monin eri tavoin heikossa asemassa olevilla henkilöillä, köyhillä, syrjäseutujen asukkailla sekä asuntoloissa, laitoksissa ja suljetuissa laitoksissa asuvilla henkilöillä.

5.1.2 ETSK varoittaa toisesta eriytymisen uhasta, joka johtuu kyseisille aikuisille tarjottujen palvelujen paikallisesta tai alueiden välisestä ”kaupasta”, esimerkiksi työ- ja sosiaalihuollon tarjoamien erityiskoulutustoimien tarjouskilpailuista. ETSK katsoo, että aikuiset kokisivat nykyistä enemmän tällaisten koulutusmahdollisuuksien koskevan myös heitä, jos heille opetuksen yhteydessä tarjottaisiin tietoa paikallisista ja alueidenvälisistä työmarkkinoista ja jos lainsäädäntöön tai käytäntöön perustuvat ikärajoitukset eivät estäisi heidän pääsyään työmarkkinoille.

5.1.3 Komitea korostaa, että Euroopasta ja Euroopan ulkopuolisista maista tulevien maahanmuuttajien tuoma kielellinen ja kulttuurinen rikkaus on Euroopalle merkittävää pääomaa. Euroopassa ja sen ulkopuolisissa maissa myönnettyjen tutkintojen ja todistusten tunnustamista tulisi kehittää. Komitea muistuttaa, että maahanmuuttajien (esimerkiksi turvapaikanhakijoiden, pakolaisten, eurooppalaisten työperäisten maahanmuuttajien ja unionin ulkopuolisten maiden kansalaisten) hyvin erilainen oikeudellinen asema rajoittaa usein heidän mahdollisuuksiaan osallistua täydennyskoulutukseen mutta johtaa usein pakolliseen koulutukseen, kuten kielikursseihin.

5.1.4 ETSK katsoo, ettei tiedonannossa esitetä selkeästi väestökehityksen muutoksen vaikutuksia työelämästä jo poistuneiden iäkkäiden mahdollisuuksiin osallistua elinikäiseen oppimiseen. Komitea muistuttaa tässä yhteydessä väestökehityksen muutoksesta antamassaan oma-aloitteisessa lausunnossa esite-tyistä moninaisista suosituksista ⁽¹³⁾. Lausunnossa todetaan selkeästi, että kaikenikäisten ihmisten on parannettava tietoaan niin työ- kuin yksityiselämässään voidakseen osallistua kehitykseen, ottaa vastuuta muista sekä elääkseen mahdollisimman pitkään itsenäisinä. Monilla ammattialoilla tarvitaan lisätaitoja ja toisilla syntyy aivan uusia palvelumuotoja, jotka edellyttävät ajoissa tarjottua koulutusta ja täydennyskoulutusta.

5.1.5 Komitea suosittelee tässä yhteydessä, että toimintasuunnitelman avulla tarjotaan koulutusmahdollisuuksia oppijoille, joilla on erityistarpeita, etsimällä aktiivisesti ratkaisuja vammaisten erityistarpeisiin ja varsinkin helpottamalla kyseisten henkilöiden osallistumista yleiseen koulutukseen ⁽¹⁴⁾ sekä para-

⁽¹³⁾ Ks. ETSK:n 15.9.2004 antama oma-aloitteinen lausunto ”Kohti tutkimuksen seitsemättä puiteohjelmaa: demografisiin muutoksiin liittyvät tutkimustarpeet — ikäihmisten elämänlaatu ja teknologiatarpeet”, esittelijä: Renate Heinisch (EUVL C 74, 23.3.2005).

⁽¹⁴⁾ Ks. ETSK:n 10.2.2005 antama lausunto ”Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös integroidun toimintaohjelman perustamisesta elinikäisen oppimisen alalla”, esittelijä: Christoforos Koryfidis (EUVL C 221, 8.9.2005).

ntamalla mahdollisuuksia etäopiskeluun myös verkko-opiskelun muodossa.

5.1.6 ETSK kritisoi sitä, ettei niiden aikuisten henkilökohtaisiin koulutustarpeisiin kiinnitetä riittävästi huomiota, jotka eivät ole taloudellisesti aktiivisia mutta jotka ovat mukana yhteisöllisessä ja yhteiskunnallisessa toiminnassa. Heillä ei useinkaan ole riittäviä resursseja osallistua aikuiskoulutukseen.

5.1.7 ETSK suosittelee, että koko muodollisessa koulutusjärjestelmässä otetaan nykyistä enemmän huomioon aikuisten koulutustarpeet. Komitea toistaakin, että ”on tullut aika poistaa eurooppalaisten koulutusjärjestelmien yhteydessä unionin kansalaisille asetetut ikärajoitukset” ⁽¹⁵⁾. Aiemmin hankitut riittävät taidot tulisi tunnustaa muodollisen koulutusjärjestelmän avoimissa ja joustavissa rakenteissa. Oppilaitosten tietotekniikkavälineistön käytön mahdollistaminen kaikille voisi edistää elinikäistä oppimista ja verkko-oppimista.

5.1.8 Korkeakoulupolitiikassa on jäänyt taka-alalle korkeakoulujen täydennyskoulutustehtävä. Myös korkeakoulutuksella on vastuu elinikäisestä oppimisesta. Komitea painottaa sitä, että korkeakoulujen aikuiskoulutus ja korkeakoulutettujen täydennyskoulutus on kytkettävä tiiviisti aikuiskoulutuksen kehittämiseen ja osaksi elinikäisen oppimisen järjestelmiä.

5.2 Komitea toteaa, että aikuiskoulutuksen toimintasuunnitelman yleistavoitteena tulisi olla komission tiedonannon ”Oppia ikä kaikki” viiden keskeisen viestin toteuttaminen. Komitea kritisoi sitä, ettei neljännen keskeisen viestin yhteydessä (riittävien investointien varmistaminen) ehdoteta minkäänlaisia toimia. Komitea katsoo, että kyseinen neljäs toimi tulisi välttämättä lisätä toimintasuunnitelmaan.

5.2.1 Komitea kehottaa talouselämää ja valtiota luomaan houkuttelevia kannustimia täydennyskoulutukselle. Täydennyskoulutuslaitosten ”tulosodotukset” (toimintasuunnitelman kohta 2.2) eivät voi olla ainoa motivaatio lisätä yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua elinikäiseen oppimiseen.

5.2.2 ETSK katsoo, ettei epämuodollisesti hankittujen taitojen validoinnissa ole vielä riittävästi arvioitu sitä, paljonko kyseiset uudet palvelut tulevat maksamaan. Komitea muistuttaa ennakkoon siitä, että tästä syystä ei missään tapauksessa voida aikuiskoulutusta lakata kehittämästä. Eurooppalainen tutkintojen viitekehys ⁽¹⁶⁾ ja kansalliset tutkintojen viitekehukset tunnustamisen perustana ovat useissa jäsenvaltioissa toimintasuunnitelman toteuttamisajan 2007–2010 vielä kehitteillä.

⁽¹⁵⁾ Ks. edellä.

⁽¹⁶⁾ KOM(2006) 479 lopullinen. Ks. myös ETSK:n 30.5.2007 aiheesta ”Elinikäinen oppiminen” antama lausunto, esittelijä: José Isaias Rodríguez García-Caro (EUVL C 175, 27.7.2007).

5.2.3 Lisäksi ETSK muistuttaa painokkaasti sosiaalisista ja taloudellisista kustannuksista, jotka syntyvät pitkällä aikavälillä sen johdosta, että on olemassa huomattavan suuria yhteiskunnallisia ryhmiä, joilla on heikko perus- ja ammattikoulutus.

5.2.4 Komitea panee merkille, että viittaukset mahdolliseen ja tervetulleeseen eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten avaamiseen sekä elinikäisen oppimisen ohjelmaan edellyttävät huomattavaa painopisteiden siirtämistä tähänastisten prioriteettien kustannuksella sekä valtion omien varojen käyttöä aikuiskoulutuksen alalla. Komitea muistuttaa, että vain harvat unionin jäsenvaltiot ja alueet voivat hyödyntää Euroopan sosiaalirahastoa suuremmissa määrin innovaatioihin, mutteivät voi sitä hyödyntää aikuiskoulutuksen säännölliseen tukemiseen. Parhailaan tapahtuva Euroopan sosiaalirahaston varojen uudelleenjakaminen unionin uusien jäsenvaltioiden hyväksi rajoittaa myös muilla alueilla tarjoutuvia mahdollisuuksia.

5.3 ETSK on tyytyväinen siihen, että sen jälkeen, kun unionitason työmarkkinaosapuolet ja valtiovallasta riippumattomat organisaatiot ovat osallistuneet kuulemismenettelyyn sen valmisteluvaiheessa (toimintasuunnitelman kohta 1.1), ne voivat osallistua myös toimintasuunnitelman toteuttamiseen ja asettaa käyttöön erityisasiantuntemuksensa. ETSK korostaa sitä, että erityistä huolta on pidettävä palveluntarjoajien ihmisarvoisista työehdoista, aikuisten oppijoiden kunnollisista ja mahdollisuuksia tarjoavista opiskeluehdoista sekä heidän oikeuksistaan kuluttajina riippumatta siitä, maksavatko he itse kyseisistä palveluista.

5.4 Komitea suosittelee, että useat Euroopan komission pääosastot sekä asianomaiset unionin elimet kutsutaan mukaan kehittämään toimintasuunnitelmaa. Tällainen yhteistyö edistäisi yksittäisten pääosastojen tavoitteiden ja toimien poliittista yhdenmukaisuutta.

5.5 ETSK on tyytyväinen siihen, että myös kansainvälisiä järjestöjä osallistui kuulemismenettelyyn (toimintasuunnitelman kohta 1.1). Komitea suosittelee, että Euroopan komissio laatii seuraavana toimenpiteenä yhdessä asianomaisten pääosastojen kanssa täydentävän kansainvälisen toimintasuunnitelman aikuiskoulutusta varten.

5.6 ETSK vaatii, että kun laaditaan sääntöjä hyvästä yritysjohtamisesta (Hallintotapa, toimintasuunnitelman kohta 2.2) aikuiskoulutuslaitoksissa, on jätettävä riittävästi toimintavaraa erilaisuudelle ja monipuolisuudelle, jotta myös pienet ja yleishyödyllisiin tavoitteisiin tähtäävät laitokset, joilla on suuri kulttuurinen "lisäarvo" ja innovatiivisia työskentelytapoja, saavat mahdollisuuden tukeen.

5.7 ETSK pitää ajanmukaisia ja monitoimisia paikallisia oppimiskeskusiksi hyvän yritysjohtamisen perusedellytyksenä (toimintasuunnitelman kohta 2.2).

5.7.1 Komitea on tyytyväinen viittaukseen hyödyllisistä "kumppanuuksista" (kohta 2) kaupungeissa ja alueilla. Komitea pahoittelee kuitenkin sitä, ettei komissio esitä konkreettisia suosituksia koordinoimien tarpeesta, kun alueiden aikuiskoulutusta kehitetään järjestelmällisesti. Komitea muistuttaa tässä yhteydessä esimerkillisestä eurooppalaisesta "Oppivat kaupungit" ja "Oppivat alueet" -hankkeesta ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁷⁾ Esimerkkejä: Euroopan komissio, koulutuksen ja kulttuurin pääosasto (toim.): *European Networks to Promote the Local and Regional Dimension of Lifelong Learning (The "R3L Initiative")*, maaliskuu 2003.

5.7.2 ETSK suosittelee, että toimintasuunnitelmassa kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota uusien ja kaukonäköisesti suunniteltujen, houkuttelevien ja paikallisten aikuiskoulutuskeskusten rakentamiseen kaikilla Euroopan alueilla. Huomattava osa aikuiskoulutuksesta on edelleen järjestettävä muihin tarkoituksiin suunnitelluissa tiloissa, jotka ovat käytettävissä vain rajoitetun ajan.

5.7.3 Komitea pahoittelee, ettei toimintasuunnitelmassa mainita nimenomaan kansanopistoja, sillä ne ovat Euroopan aikuiskoulutuksen didaktis-metodologisia suunnannäyttäjiä. Oppilasasuntoineen ne ovat koko Euroopassa liikkuvien oppijoiden ja opettajien tärkeitä kohtaamispaikkoja. Kansanopistot ovat kuluneina 10 vuotena menettäneet huomattavasti tukeaan, ja eräät — myös Eurooppaan suuntautuneet — laitokset ovat viime vuosina lopettaneet toimintansa.

5.8 ETSK toteaa, että toimintasuunnitelmaa toteutettaessa tulisi pohtia nykyistä tarkemmin uuden viestintätekniikan mahdollisuuksia ja siihen liittyviä ongelmia ja että se tulisi ottaa toimintasuunnitelmassa nykyistä enemmän huomioon. Tietotekniikan käyttömahdollisuuksien puuttuminen on eräs sosiaalisen syrjäytymisen ulottuvuus, ja sen merkitys kasvaa. Esimerkiksi 46 prosentilla EU:n kotitalouksista ei ole mahdollisuutta käyttää internetiä kotona ⁽¹⁸⁾ ja 40 prosenttia eurooppalaisista ei omien sanojensa mukaan osaa käyttää internetiä lainkaan ⁽¹⁹⁾. Maksuttoman koulutustarjonnan avaaminen kaikille aikuisille internetissä ei ole vielä edistynyt pitkälle, vaikka samaan aikaan jo keskustellaan opetusmuotojen patenteista ja haetaan niitä ⁽²⁰⁾.

5.9 ETSK toteaa, että työnantajat järjestävät Euroopassa suuren osan aikuiskoulutuksesta (toimintasuunnitelman kohta 2.2). Lisäksi ammattijärjestöt tukevat aikuiskoulutusta omissa oppilaitoksissaan sekä yrityksissä esimerkiksi järjestämällä omien organisaatioidensa kautta paikallisia ja kansainvälisiä kursseja sekä tarjoamalla yrityksissä motivoivia koulutusasioiden ohjaus- ja tukipalveluja. Toimintasuunnitelmassa on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että luodaan tasapaino opetustarjonnan ja kaikille oppijoille tarjottavien tasapuolisten osallistumismahdollisuuksien välille.

5.10 Komitea arvostaa periaatetta, jonka mukaan silloinkaan, kun valtio tukee oppilaitoksia perusluonteisesti tai hankekohtaisesti, ei saa puuttua täydennyskoulutuksen tarjoajan vapauteen laatia opetussuunnitelma ja -ohjelma itsenäisesti eikä tämän oikeuteen valita vapaasti henkilökuntansa. On kuitenkin selvää, että tiettyä laatu- ja tehokkuusvaatimuksia on noudatettava.

⁽¹⁸⁾ Kotitaloudet, joissa vähintään yksi henkilö on 16–74-vuotias, EU 27 (Eurostat, tilanne 8.2.2008).

⁽¹⁹⁾ 16–74-vuotiaat, EU 27 (Eurostat, tilanne 8.2.2008).

⁽²⁰⁾ Poliittisesti merkittävä on muun muassa neuvoston päätöslauselma "Osallisuus tietoyhteiskuntaan — tietoyhteiskunnan mahdollisuuksien hyväksikäyttö yhteiskunnallisen osallisuuden kannalta" (EYVL C 292, 18.10.2001, s. 6), mutta sen johdosta toteutettujen toimien tuloksia ei ole arvioitu toimintasuunnitelmaa varten.

5.11 ETSK pitää tärkeänä tiedonannon viittausta siihen, että aikuiskoulutuslalla on sovellettava hyvää hallintotapaa ja että siinä suositellaan ”tiivitä suhteita — opiskelijajärjestöihin”. Komitean mielestä tämä ei ole aikuiskoulutuksen alalla kuitenkaan riittävää.

5.11.1 Komitea kaipaa selkeitä kannanottoja aikuisten oppijoiden osallistumisesta sekä heidän intressiensä edustamisesta aikuiskoulutuksessa. Nuorten koululaisten ja opiskelijoiden demokraattiset oikeudet muodollisessa koulutusjärjestelmässä on useimmissa Euroopan maissa tähän mennessä varmistettu huomattavasti paremmin lainsäädännössä kuin aikuiskoulutuksessa olevien oppijoiden oikeudet.

5.11.2 ETSK ehdottaa, että arvioinneissa keskitytään oppijoiden omiin arviointeihin. Etenkin tulisi siirtyä kysyntäperusteisiin ja oppijoiden mukaan suunnattuihin laaduntarkastusmalliin, ja ne tulisi asettaa etusijalle tarjoajien laadun ”valvontaa” koskevien uusien julkisten toimien sijaan ⁽²¹⁾.

5.11.3 Komitea ehdottaa, että pohditaan etenkin niiden aikuiskäyttäjien (kuluttajien) oikeuksien varmistamista, jotka hyödyntävät maksullisia opetuspalveluja. Heidän oikeuksiaan on laajennettava esimerkiksi silloin, jos opiskelija keskeyttää kurssin pakottavista syistä tai koska ei pidä kurssista, tai jos aikataulut muuttuvat tai oppitunteja perutaan. Mallina voisivat olla suositukset matkustajien oikeuksista Euroopassa.

5.12 ETSK toteaa, että jäsenvaltioiden ja komission tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota aikuiskouluttajien perus- ja jatkokoulutukseen, asemaan ja palkkaukseen (toimintasuunnitelman kohta 3.2).

5.12.1 Komitea panee merkille, että koska aikuiskoulutus on oppijakeskeistä, se edellyttää erittäin joustavaa henkilöstöä.

Komitea vaatii kuitenkin, että joustavuudelle asetettuihin korkeisiin vaatimuksiin liittyy korkeatasoinen sosiaalinen suojele. Työmarkkinaosapuolet voisivat toteuttaa tukitoimia, joiden avulla vahvistetaan aikuiskoulutuksessa toimivan opetushenkilöstön epävarmaa asemaa ja parannetaan sen osallistumisoikeuksia.

5.12.2 ETSK suosittelee, että ammattimaisuutta parannettaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota aikuisopetuksessa edellyttävän erityispuoleisuuden ohella alakohtaiseen puoleisuuteen, sillä oppimismenestys riippuu siitä huomattavasti.

5.12.3 Komitea suosittelee, että aikuiskoulutuksen alan kansalaistoiminnassa mukana olevien vapaaehtoisten asemasta laaditaan analyyseja ja suosituksia.

5.13 ETSK panee merkille ensisijaisen tavoitteen lisätä mahdollisimman monien aikuisten puoleisuustasoa ”yhdellä yksiköllä” aiempaan verrattuna (kohta 3.3). Ihmisten ja heidän koulutustavoitteidensa jakamisella koulutustason mukaan on yleisessä aikuiskoulutuksessa vain vähän merkitystä, vaikka luonnollisesti yksittäisillä kurseilla on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että osallistujilla on yhdenmukaiset ennakkotiedot. Myöskään ei ole takeita siitä, että ihmiset saavat uuden muodollisen koulutustason saavutettuaan lisää sosiaalista tunnustusta tai jopa työpaikan. Erilaisten oppijoiden kohtaaminen on usein aikuiskoulutuksen suola tai taloustermein ilmaistuna sosiaalista pääomaa.

5.14 Tulisi kuitenkin tuoda esiin, minkälaisia sellaisia indikaattoreita on suunniteltu, jotka koskevat myös muuta kuin kaiken ikäisten ammatillista aikuiskoulutusta, alueellista tarjontaa sekä tähänastista enemmän myös muiden kuin työllisten koulutusta.

Bryssel 13. maaliskuuta 2008

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²¹⁾ Saksassa tuetaan riippumatonta *Bildungstest*-säätöä.